

Kuiks verhalen zijn ontmaskerend door T. van Deel (Trouw
23.09.1972)

Hilbert Kuik maakte naam als auteur van een autobiografisch verslag, 'Vreemde eend, medicijnman in Afrika', waarin hij zijn ervaringen beschreef als arts tijdens een driejarig verblijf in Oeganda. Het succes van dit boek, dat uitverkocht is, maar bovenal Kuiks taalbehandeling, deden veronderstellen dat we meer van hem zouden horen.

Zijn tweede, juist verschenen werk is de verhalenbundel 'O jongens, jongens, wat een gepiep!' In het titelverhaal neemt een zich geïsoleerd voelende man een vrouw en drie kinderen mee, die staan te liften naar het strand. Voor in de auto komt een jongetje te zitten, dat zich verkneukelt bij elke 'mieterse bocht', en dan. zegt: 'O jongens! Hoorden jullie dat? We piepten! (...) O jongens jongens, wat een gepiep!'. Deze uitspraak over de gierende banden in de bocht, gaat voor de eenzame man functioneren in een veel groter verband. Hij licht even later de woorden uit hun oorspronkelijke situatie en past ze los daarvan toe op zichzelf, op zijn eigen bestaan, mogelijk zelfs op 'het' bestaan. Drijvend in zee, de ogen gericht op de voortjakterende wolken sprak hij hardop de woorden: 'O jongens jongens, wat een gepiep!' Hij glimlacht vervolgens 'om de schoonheid en waarheid van deze woorden'. Ze kunnen immers opgevat worden als relativerende formulering aangaande ons leven. Wie zo'n uitspraak doet over zichzelf, heeft weet van eigen kleinheid en betrekkelijkheid. Het werkt bevrijdend. Gelicht uit het verband van gierende auto's en voortjakterende wolken verschijnt 'O jongensjongens,, wat een gepiep!' als titel van de gehele verhalenbundel Daarmee gaan deze woorden ook iets zeggen over alle andere geschiedenissen uit dit boek. De toon van Kuiks werk is ironisch, hij relativeert de gebeurtenissen die hij zijn personages laat beleven. Daar direct mee verbonden - en ook uit de titel afleesbaar, naar mijn gevoel - is een vorm van mededogen.

Het lijkt alsof ik wat te ernstig inga op een zo tot lezen uitnodigende titel, maar het is Kuik, meen ik, ook te doen om wat er achter de façade schuilt. Zijn verhalen ontmaskeren. Een jongen moet ontdekken dat hij zich vergist heeft in een meisje, en andersom. Een meisje ziet plotseling in dat haar broer een arader is dan zij altijd gedacht heeft. Een jongen ontvlucht daadwerkelijk het ouderlijk huis na een ontnuchterend sollicitatiebezoek. Een jongen realiseert zich tijdens het carnaval dat hij zich altijd als een ander heeft voorgedaan. Kuik is duidelijk geïnteresseerd in identiteitsproblemen, in de onthullende confrontatie van mensen met elkaar.

De bundel bevat zeven verhalen, vijf korte en twee erg lange. De korte werden eerder gepubliceerd in Avenue,, Tirade en Hollands Maandblad. Dat juist deze literaire periodieken Kuik opnamen, zegt al iets over zijn wijze van schrijven: intelligent, geestig en ironisch. Het is het taalgebruik van iemand die spot met emoties, maar ze intussen juist krachtig oproept. In de lange verhalen vind ik Kuik op zijn best. Hij krijgt daarin de gelegenheid uitvoeriger te zijn, wat de ongedwongenheid van de vertelling, ten goede komt. De korte doen soms iets te geconstrueerd aan, zowel stilistisch als compositorisch. Het is trouwens toch een neiging bij Kuik om de verhaalgebeurtenissen naar formulering en plot aan te dikken. Een vorm van overdrijving is hem niet

vreemd. Voor de contrastwerking kan dat uit verhaaltechnisch oogpunt heel goed zijn, maar Kuik weet een enkele keer, zoals in 'Trix en de onzekerheid', slecht maat te houden, waardoor het beschreven voorval wel heel erg potsierlijk wordt. In zo'n geval verliest de lezer gemakkelijk de in-trieste en tragische aspecten uit het oog en krijgt de humor een wat oubollige kant. Het enige ik-verhaal uit deze bundel is een mooi voorbeeld van Kuiks mogelijkheden. Het heet 'Ik en mezelf', telt bijna 80 bladzijden en handelt over een eerstejaars student medicijnen die zich tijdens carnaval in Maastricht koste wat het kost van een eerste seksuele ervaring wil verzekeren. In alle opzichten is Kuik erin geslaagd de hitsige spanning te reproduceren waarin de jongen verkeert en de verwickelingen tijdens het hossige carnaval. De inzichten omtrent zichzelf, waartoe de jongen geraakt, vloeien logisch voort uit de omstandigheden.

Stilistisch valt er op dit verbaal weinig aan te merken, al moet Kuik — zeker bij zo'n ik-verhaal — terdege oppassen voor een al te losse pen, een al te voor, de hand liggend gebruik van woordspelingen en dergelijke ('Een koekje gaat er bij mij altijd in als koek', staat ergens anders). Ik besluit met een geestige passage uit 'Ik en mezelf'. In de laatste zin pakt Kuiks neiging tot overdreven formulieren juist wel aardig uit. '... het toeval wil dat ik ontzettend goed ben in het vangen van vliegen. Toeval? Als ik het eerlijk bij mezelf naga dan heb ik nergens in mijn leven met zoveel toewijding, energie, concentratie en volharding aan gewijd dan juist daaraan. Stop mij in een kamertje met twintig vliegen en ze zitten een kwartier later onder een omgekeerd glas hun vleugeltjes te repareren. Hoe vaak heb ik niet als jongetje in de keuken van de boerderij van mijn grootvader somber van verveling naar de koeien op het weiland staan staren als ik die zondagmiddag juist met éenentachtig vliegen onder de kaasstolp een nieuw record gevestigd had? 'Ik ben de grootste en slimste vliegenvangster van de wereld, dacht ik dan, maar, wat schiet ik er mee op?' Tijdens een fietstocht door Engeland heb ik diverse malen de moed gehad tegen een wildvreemd meisje te zeggen: 'Do you see that fly overthere?' 'Yes', zei ze want hij zat er. 'It's yours', zei ik dan en ving hem. Dat vermocht wel eens het dekseltje van een hartje op te lichten zodat ik er op eigen kosten een flesje appelsap in mocht gieten'.